

CAPUT XII.

Differentiam inter Cinnabarin Mineralem, seu Minium Naturale & Rubricam Sinopicam atque fabrilem adducit.

Magna sanè differentia erit inter Cinnabarin mineralem, seu Minium naturale & rubricam *Sinopicam* atque fabrilem, licèt hæc etiam Minium *Sinopicum*, $\mu\acute{\iota}\lambda\lambda\textcircled{\text{C}} \Sigma\iota\nu\omega\pi\iota\kappa\acute{\iota}\eta$ vocetur; *Sinopsis* enim, à *Sinope* urbe ita dicta, miltum & $\mu\acute{\iota}\lambda\lambda\textcircled{\text{C}}$ rubricam significat. *Sinopsis* verò rubricæ genus est; quæ *Sinopica* rubrica terra quoque rubra dicitur, qua utuntur Carpentarii. Et sic *Sinopsis* color quidam natus, seu rubrica dicitur, quæ primò apud *Sinopen* inventa est, de qua *Plinius hist. nat. l. 35. c. 6.* scripsit. Hinc *Sinopicus* adjectivum. Rubricam eam *Sinopicam* appellavit *Vitruvius Architectur. l. 7. c. 7.* de qua *Strabo lib. 12.* sic scribit: *In Cappadocia nascitur ea, quæ Sinopica rubrica dicitur, omnium optima, quæ cum Iberica decertat. Idcirco Sinopica vocatur, quòd eam mercatores eò deferebāt, priusquam Ephesiorum emporium tam celebre esset.* Est autem *Sinope*, teste *Ptolomeo*, *Asia* minoris urbs in *Paphalagonia*, ad *Pontum Euxinum* sita. Vid. *Lexic. Philologic. Ambros. Calepini & Matth. Martini p. 3651.*

Rubrica autem hæc non solùm ex *Sinope*, *Cappadociæ* urbe, undè nomen invenit, importabatur, sed etiam alibi, nimirum in *Lemno*, *Africa*, *Agypto*, *Balearibus* insulis, imò in ipsa *Germania*, cum in propriis suis venis, tum in aurariis, argentariis, ærariis ferrariisque metallis, calore terræ aut solis
nata,

nata, reperiatur, & *Sinopica*, reliquis præferebatur. Dicitur aliàs etiam *lepnia*, *Arabibus* Mogar, five *Magra*, *Hispanis* *Almagra*, *Latinis* *Sinopida*.

Eam eligit *Dioscorides* lib. 5. cap. 71. quæ gravis, densa, jecinoris colore, non calculosa, sibi concolor, & copiosè, cum diluitur, se diffundens. Deindè docet etiam *Dioscorides*, quo in loco effodiatur, & unde cognomentum habeat: nempè, uti dictum, à *Sinope* urbe, in qua vendebatur olim, vel per quam ferebatur. Inventa primum in *Ponto*, ut refert *Plinius* l. 35. c. 6. *hist. nat.* Talis rubrica *Sinopica* glebarum modo è *Byzantio* adfertur *Venetias*, quamvis rarò: interdum ex eadem urbe adferuntur pastilli, coloris ferè fulvi, literis *Turcicis* signati, quos ob id *Materialistæ* terra mfigillatam appellant. Sic olim *Lemnia* terra imagine capræ signabatur, quoniam illi admiscebatur sanguis hircinus, quo se *Galenus* contulit, ut videret quantû illi terræ sanguinis hircini admisceretur. Dicebantur autem illi pastilli signati sphragida ægos, sigillum capræ. Certè *Lemnius* Insula, in qua fodiebatur illa terra, non longè abest à *Toracia*, & in eam *Turca* imperium etiam habet; quare facile *Byzantium* portari possit; quòd si color talium pastillorum, qui adferuntur è *Byzantio*, minùs quàm debet, rubricæ respondet, causa forsitan est, quòd, cum terra diluitur, ut in pastillos cogatur, non nihil mutetur. Deindè jam profundius foditur, atque ita minus calore aduritur.

Ad pestem curandam tales pastillos *Turca* magni æstimant. Maximam etiam vim pestis curandæ *Arabes* adscribunt glebæ *Armeniaca*, ut videre quoque apud *Galenum* est, qui eam pallidam tradit. Illa sanè non multum terræ huic sigillatæ dissimilis est, nisi quòd *Armeniaca* terræ sigillum nusquam

impressum legatur. Terra autem ista in pastillos redacta, literisq; *Turcicis* signata, an sit rubrica *Sinopica* diluta, an terra *Lemnia*, an *Armeniaca*, non magni referre putamus, cum easdem vires omnium talium habeat. *Byzantii* inquirendum esset, an è *Lemno*, an ex *Armenia* adveheretur, an è *Sinope*, in *Thraciam* deportaretur. Olim hoc genus rubricæ peculiare proculdubio fuit, hodiè verò propter *Turcarum* rabiem non adeò adfertur. Cæterum *Sinopidis* illius *Plinius* l.c. tres facit species, rubram, minus rubentem, & inter has mediam. Confer. *Serapio lib. Agg. cap. Mezged*, ubi & species ejus enumerantur, & *Paulus Aegineta l. 7. de Rubric. Sinopic.*

Rubricæ hujus species est, sicuti diximus, *Lemnia* terra, *Lemnum* minium, colore minio proximum, item minii gleba. Dicitur autem *Lemnia* terra, quia ex *Lemno* adferebatur. Terram sigillatam & lutum sigillatum *Avicenna* dixit, quia à Sacerdotibus *Dianæ* signabatur imagine *Dianæ*, in cujus tutela erat: vel capræ, quæ caprino sanguine miscebatur; undè & sphragida ægos, id est, sigillum capræ nominabant. Huc se *Galenus* contulit, ut videret quantum hircini sanguinis illi terræ admisceretur, ut inde conjiceret, quæ illi vis inesset, & quare tam magni ac mirabilis effectus in medelis esset.

Nos veram terram *Lemniam* vix, ut credimus, habemus, propter *Turcæ* rabiem, qui imperium in *Lemnum* habet, licèt illinc in *Thraciam* & *Byzantium* facilè portari possit. Pro illa quidam hodiè cretâ sigulinâ signatâ utuntur. Circulatores nonnulli nequam fingunt, in *Italia* se de profapia esse divi, nescimus, cujus *Pauli*, & hominibus fictitium quiddam vendunt pro *Lemnia* terra contra venena

per-

perniciosa pro antidoto. Ejus terræ fodinas *Turcarum* Imperator nunc tenet; & misit sæpè cum Legatis *Germanorum* Imperatori pro magno secreto, cum adversus venena & pestem præsens sit antidotum. Eam nasci tradit *Dioscorides l. 5. cap. 13.* in *Lemno*, in cuniculoso specu, palustri loco. Idem & alii testantur, in quibusdam nimirum montibus *Lemni*, aut circa radices montium, præcipuè circa illum montem, in quem delapsus *Vulcanus* teste *Galeno*. Primùm, dicit illam effossam in speluncis *Plinius hist. nat. lib. 35. cap. 6.* quæ faxis adhæserit, excellentem; & quòd glebis suis color extra sit maculosus. Vid. & *Serapio lib. Agg. Theumacens. Paulus Aegineta & Avicenna de terr. sigillat. Nican- der in Theriac. inter antidota contra morsus lethales.* Hanc calcem odoriferam, & terram argentariam & *Saracenicam* vocat *Platearius*. Pro terra *Lemnia* nunc vendi cretam figulinam signatam nos jam diximus: & facillè terram *Lemniam* ex creta sophistari ipse *Platearius* monet. Terram hanc *Lemniam* colore Minio esse proximam dicit *Plinius l. c.* Omnes verò pastilli, qui de *Lemnia* terra debuerunt esse, subpallidi aliquantum fuerunt, propter dilutionem forsitan terræ. Deindè, quòd profundius jam fodiatur, atque ita minus calore aduratur. Quoniam verò Deus homines ex terra, & quidem rufa creavit: contra homo in terram solvitur, & terra illi contra venena & morbos gravissimos pro antidoto est, illam ipsam terram *Lemniam* in temperamento maximè humanæ naturæ conformem esse, facillè nobis est conjicere. Et hæc terra *Lemnia* palmam omnibus præripit, quæ *Constantinopoli* ad nos pervenit. Hujus in locum subit solis axungia in cordis affectibus, vel axungia lunæ in capitis mor-

bis. Usus hujus præcipuus est in peste, febribus malignis, diarrhœa, dysenteria, morsibus animalium venenatorum.

Et hæc fuit rubrica nativa & fossilis, quæ *Sinopica* & terra *Lemnia* dicitur; hanc excipit fabrilis; quæ etiam duplex; utraque *Germanis* dicitur *Rötel* / *Rötelstein* / wie die *Zimmerleute und Steinmengen* gebrauchen; à Græcis *μίλλη τελλουρή* appellatur. Est enim alia nativa, alia factitia. Nativa *Germanis* propriè dicitur *Berg-rötel*. In multis *Germanie* fodinis metallicis ad flumina potissimum reperitur, ubi calore solis aut terræ exurit & degenerat; quæ cum nimium aduritur, fit illa indurata. Nativam gigni in *Iberia* testatur *Dioscorides lib. 5. cap. 73.* versus occidentem, ochrâ exustâ & degenerante in rubricam. De eadem nativa scribit *Plinius lib. 35. cap. 6. hist. nat.* quod in ferrariis metallis reperitur. Hujus autem iterum aliquot species habemus. Quædam invenitur marmorosa ad fodinas in valle; quædam contra insignis, quæ etiam picturis apta, ut *Plinius l. c.* scribit de illa, quæ in ferrariis metallis reperitur.

Deindè factitia est rubrica fabrilis, *Germanis Braunstein* dicta, quæ fit ex ochra usta, ut cum *Theophrasto & Dioscoride Georgius Agricola lib. 3. de ortu & caus. subterr. pag. 40. & Casius de Mineral. lib. 2. sect. 13. cap. 2.* testantur. Negligentiâ verò quædam *Plinius l. c.* hoc invertit, rubricam scilicet fieri ex ochra. Ochram nimirum ex rubrica fieri dicit exusta in ollis novis luto circumlitis. Sed contrarium est verum. Et natura etiam hoc ipsum testatur. Invenitur siquidem ad flumina ochra semifacta rubrica, quæ fieri ochra incipiat. Metamorphosis sanè egregia! Ars à natura fingere didicit ex ochra

ochr
ex ru
est c
natio
rides
& Fe
unar
Lem
fabri
brica
fang
mun
rit.

A
lami
cit r
est,
zoic
cam
Olan
E
min
pica
fre
rubr

ochra rubricam colore, & non, ut existimat *Plinius* ex rubrica ochram. Factitia rubrica optima fabris est commendanda. Friabilem, non marmoream, natione *Aegyptiacam*, aut *Carthaginensem* *Dioscorides* laudat. Usus ratione *Fallopium* tr. de Metall. & *Fossil. cap. 38.* rubricam in tres distinxit species, unam, quâ Medici utuntur, & est *Sinopica* & terra *Lemnia*: altera, quâ utuntur fullones: tertiam, quâ fabri lignarii, & Medici aliquando; pollet enim rubrica fabrilis adstringendi, reprimendi & fluxum sanguinis sistendi facultate; undè & vulgus communiter in dysenterix curatione sibi levamen quaerit.

Ad hanc spectat etiam rubrica laminata, seu in laminas scissilis, quæ non nisi madefacta lineas ducit rubicundas, & fabris lignariis in *Anglia* in usu est, cujus meminit *Gualt. Charleton. Onomastic. zoic. & lib. de fossil. gener. pag. 219.* ubi simul rubricam ex *Insulis Færoensibus* allatam adducit, de qua *Olaus Wormius in Museo suo pag. 4.* jam scripsit.

Ex quibus dictis differentia inter Cinnabarin mineralem, seu Minium naturale & rubricam *Sinopicam* atque fabrilem sole ipso clarior erit. Utraque ære quidem scatet, de Mercurio tamen nihil participat; rubrum etiam utraque habet colorem, nullis autem striis argenteis, vel aureis splendentibus gaudet, nec ulla utriusque in Mercurium transmutationis spes est.